

DISSERTATIO INAUGURALIS

DE

VERISIMILITVDINE
CRIMINIS

QVAM

RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO DVCE AC DOMINO

DOMINO

CAROLO AVGVSTO

DVCE SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM ANGARIAE
ET GVESTPHALIAE LANDGRAVIO THVRINGIAE REL.

EX DECRETO ILLVST. IVRISCONSVLTORVM ORDINIS

PRAESIDE

CAROLO FRIDERICO WALCHIO

IVR. DOCT. SERENISSIMI DVCCIS VINARIENSIS ATQVE ISENACENSIS CONSILIA-
RIO IVSTITIAE INTIMO AC SER. DVCCIS GOTHANI ATQVE ALTENBURG. CONSI-
LIARIO AVL. COD. ET NOV. PROF. PVBLICO ORD. CVRIAЕ PROVINC. DVC.

COMMVNIS ADSESSORE AC SCABINOR. COLLEGII ET IVRISCONS.
ORDINIS SENIORE

PRO IVRIVM DOCTORIS DIGNITATE

D. XXVII. SEPT. ANN. MDCCCLXXXV.

PVBLICAE ERVDITORVM DISQVIXITIONI

SVBMITTIT

A V C T O R

IOANNES IVSTVS SCHERBIVS

MOENO - FRANCOFVRTENSIS.

I E N A E

LITTERIS STRAVSSIANIS.

1785, 7

501

8

DISSENTIENS UNIVERSITATIS

VERISSIMI TVDINE

CRIMINIS

REGTORI ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO

STRESEMIO D. V. DE

DE VITIS

CAROLO AVGVSTO

DUCE SAXONIAE ET LITVANIAE CIVITATE MONTIVM ALCARIAE

IN OESTERREICHIA LANDSIVND TURKONIAE REGIS

EX DECRETO MAGNIFICENTISSIMAE ACADEMIAE

IN ACADEMIA

CAROLO FRIDERICO WALCHIO

PHILOSOPHO DOCTO REVERENDISSIMO ACADEMIAE ALCARIAE

PROFESSORE PRAECEPTORE ET CENSORE

ACADEMIAE ALCARIAE

PRO PRIVVM DOCTORVM DIGNITATE

ACADEMIAE ALCARIAE

LIBERAE ERVDICIONIS

ACADEMIAE

IOHANNES IVSTVS SOLNERIVS

PHILOSOPHVS

IN ACADEMIA

ACADEMIAE ALCARIAE

SACRI ROMANI IMPERII

LIBERAE ATQVE INCLYTAE REIPUBLICAE
MOENO - FRANCOFVRTENSIS
SENATVI SPLENDIDISSIMO

VIRIS

GENERIS GLORIA VIRTVTIS ORNAMENTIS MERITORVMQVE
MAGNITVDINE PRAESTANTISSIMIS

MAGNIFICIS PERILLVSTRI BV S
GENEROSISSIMIS AC CONSVLTISSIMIS

DOMINIS

PRAETORI

CONSVLIBVS SCABINIS
SYNDICIS SENATORIBVS

ET

MVNICHEN NOVEM EX IISDEM

AVGVSTISSIMI IMPERATORIS

CONSILIARIIS ACTVALIBVS

PATRIAE PATRIBVS INDVLGEMTISSIMIS

AC

MAECENATIBVS

OMNI HONORIBVS CVLTV PROSEQVENDIS

H A S
QVALESCVNQVE INGENII SVI AC STVDIORVM ACADEMICORVM

PRIMITIAS

IN

SEMPITERNVM PIETATIS SVAE REVERENTIAEQVE
MONIMENTVM DEVOTISSIMA MENTE

CONSECRAT

S I M V L Q V E

VOTA PRO STABILI FIRMA INCONCVSSAQVE
SALVTE SECUNDOQVE EORVM SINE VILA OFFENSIONE
CVRSV VITAE FELICISSIMO ARDENTISSIMA

EX

ANIMI SVI SENTENTIA

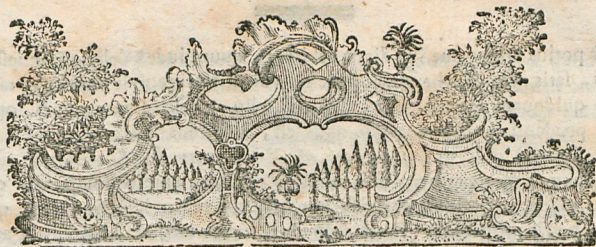
NVNCVPAT

ET SE SVASQVE OMNES VITAE RATIONES
INTEGERRIMA PERPETVA OBSERVANTIAE TESTIFICATIONE
QVAM STVDIOSISSIME COMMENDAT

TANTORVM NOMINVM

OBERVANTISSIMVS CVLTOR

IOANNES IVSTVS SCHERBIYS.

DISSERTATIO INAUGVRALIS
DE
VERISIMILITVDINE CRIMINIS.

---

§. I.

VIREXERVNT nostra aetate multi homines deque republica eo potissimum nomine bene mereri voluerunt, quod consilia caperent de emendandis legibus criminalibus haecque in scriptis suis spargerent ac disseminarent. Succurrendum esse inprimis censuerunt iis, qui innocentes accusantur, atque iniquis iudiciis opprimuntur, quumque illud ideo haud raro euenire credunt, quod secundum normam, iudicibus adhuc praescriptam, pro certo iam habeatur, quod saltem verum esse videatur, non solum plura exempla adflictorum reorum viuis coloribus depinxerunt; sed etiam legumlatores hortati sunt magnopere, ut cauerent; quo minus turbentur fines, qui separant veritatem a verisimilitudine. Usque eo haud progredior, ut supervacanea esse putem, quae hanc in rem protulerunt; sed
A
omni

omni potius attentione illa digna arbitror, quum iudex delictum inuestigaturus, satis prouidus haud esse potest, vbi satisfacere vult legibus et tamen haud quidquam committere, quod vilo modo innocentiam opprimat, prudentiamque, qua ipsi opus est, imprimis sibi adquiret, si illustrissimi marchionis DE BECCARIA, *a)* VOLTAIRII, *b)* SONNENFELSII, *c)* aliorumque praecepta perpendit curatius et simul animo ponderat, quod multis iudicibus accidisse alii referunt, *d)* vbi verum ipsis sit visum, quod saltem fuerit probabile. Extra omnem dubitationem est id positum atque euidens ex maximis plausibus, quibus scripta haec sunt excepta; ego tamen hanc in messem falcem immittere nolo, sed vt quilibet perspiciat, legum nostrarum latores eadem iam prouidentia distinguere veritatem aequae ac verisimilitudinem, maximamque iis fieri iniuriam, vbi quisquam sibi persuadere vellet, eos ista superfedisse, pro virium saltim ratione disquiram, quatenus verisimilitudinis rationem habere iudices ex illorum praescripto queant, quandoue ipsi in illa haud sit adquiescendum.

§. II.

DISPUTANTI mihi de verisimilitudine ea haud in mentem venit, quae legum ex sanctione pro veritate ipsa est habenda. Licet extra dubitationem sit positum, *veritatem* illam *iuridicam*; siue *moralem* ab absoluta omnino discrepare, illamque in eo saltem consistere probabilitatis gradu, qui in litibus decidendis legislatoris ex praescripto pro veritate haberi debeat, quemadmodum inter alios recte animaduertunt CHRIST. THOMASIVS

SIVS

- a)* in tractatu *dei delicti e delle pene*, qui, vti satis notum est, saepius lucem adspexit, atque in plures linguas est translatus. Versiones illius recenset V. L. IUL. FRID. MALEBLANC in der Geschichte der peinlichen Gerichtsordnung K. Karls V. cap. 9. p. 235.
- b)* *questions sur l'Encyclopedie part. IX. sous l'article: verité*, p. 50.
- c)* *Abhandlung ueber die Abschaffung der Tortur*, Tigur. c1515 cclxxxv. ac Vindobon. c1515 cclxxxiii.
- d)* GAYOT DE PITAVAL *causes celebres*

et interessantes, redigees de nouveau par M. RICHER Tom. I. p. 1. sqq. auctor der *Geschichte und Erzehlungen*, Band VIII. p. 107. SERUAN dans les *reflexions sur quelques points de nos loix*, a l'occasion d'un *evenement important*, Geneuae c1515 lxxxii. illustris IVST. CHRIST. HENNINGS, tractatu: *die Arglist in Beyspielen geschildert, ein Beleg zu einigen Reflexionen ueber Folter und Strafen*, num. I. XI. XIII. atque alii.

sivs e) ac EBERH. CHRISTOPH. CANZIVS f). Quum omne id, quod probabile vocamus, suam quidem habet rationem; nondum tamen omni ex parte sufficientem, etiam hic probabilitatis gradus eandem habet naturam. Potest itaque veritati non minus aduerfari quumque solo ex legislatoris arbitrio dependet, cuiam probabilitatis gradui vim veritatis tribuere velit, inter eos, qui leges condunt, talis obtinere potest discrepantia, vt si, in vna cuidam verisimilitudini eiusmodi virtus tribuatur, illa eidem in altera denegetur; verumtamen eam verisimilitudinem, quae leges pro veritate agnoscunt, quatenus scilicet id fiat, inter verisimilitudines amplius referre haud possumus, et licet ingenue fateri nos oporteat, falsum quoque esse posse, quod duo testes omni exceptione maiores adfirmant; illud tamen certum esse, merito statuendum, quum leges id iubent. g) Neque eius adhuc gradus admitimus; vbi autem non adest veritas seu certitudo iuridica; nihilominus plures adsunt rationes pro veritate; quam pro falsitate, locum habet verisimilitudo; seu *complexus argumentorum, ex quibus magis rei veritas elucet, quam falsitas*, quumque ea haud vnus sunt eiusdemque roboris; sed alterum altero grauius existit, semper gradus cogitari possunt verisimilitudinis; neque prius obtinet *summa verisimilitudo*; quam si ea adest, quae proxime accedit veritati.

A 2

§. III.

e) *diff. de fide iuridica, cap. II. tom. II. dissertationum academicarum p. 380.*

f) *tract. de probabilitate iuridica; sive de praesumptione cap. I. §. 16. sqq.*

g) C. C. C. art. LXVII. et LXIX. Quum posterior articulus ita formatus est: *So der Beklagte nach genügsamer Beweisung noch nicht bekennen wolle, soll ihm angezeigt werden, daß er der Mißthat bewiesen sey, ob man dardurch sein Bekantnuß deßer er auch erlangen konnte, ob er aber dennoch darueber nochmals nicht bekennen wolle, des er doch, als obstehet, genügsam bewiesen were, so soll er nichts desto weniger der bewiesenen Mißthat nach obn einige*

peinliche Frag verurtheilt werden: discessit quidem legislator ab ordinatione BAMBERGENSI, licet ea, vti satis notum est, inter primarios CAROLINAE legis fontes locum sibi vindicet, quum qui BAMBERGENSEM compilauit SCHWARZENBERGIVS, reum criminis conuictum, prius quam ad supplicium trahatur, tormentis subiiciendum esse statuit, art. LXXX. Concludere quisquam ex eo fortan posset, haud pro certo habere summum hunc virum, quod rite fit probatum; sed neutiquam. Vbi id ipsi placuisset, haud potuisset imperare executionem poenae post torturam, vti claris verbis illud ab ipso est factum.

QVEMADMODVM *verifimilitudinis* vocabulum haud occurrit in legibus Romanis, ad crimina spectantibus; gg) neque in iuribus patriis vocabulum *Wahrscheinlichkeit* deprehenditur; ita quoque in his parum versatum esse eum oportet, qui satis tritam illam formulam, in iudiciis vetustis Germanorum vsitatum, mit blinkenden Schein und gichtigem Munde, id, quod est verisimile, respicere putet. Si paulo curatius rem inuestigamus atque inquirimus, quid sibi velint maiores nostri, quum ista vterentur formula, inuenimus, illos euentiam facti vocasse *den blickenden Schein* atque hoc modo dicendi formulam adhibuisse scabinos Colonieneses in diplomate anni c^oc^oc^oclxxv. a Io. CHRISTIAN LÜNIG h) vulgato, verbis: *Vort unsers Herrn von Colne — — Graue, dat is sein Richtere, mag binnen Colne den Angriff doin buyssen die Scheffen, da'er der frischen Daet off an den blickenden Schyn kompt*; cum iis autem belle conuenire SVSATENSES i) quum rem furtiuam, qua conuinci possit furti reus, *den blyckenden Schyn* dicunt hancque in rem haec sanciant: *Welik Royuer este Deyf vor Gerichte weyrt ghebracht mit blickendeme Schine des blickenden Schyns ist des Richters dey derde Deyl*. Quum quondam hanc notionem vocabulum; *der Schein* sustineret, in litteris seculi decimi ac tertii Henrici, aduocati Plauiensis, apud Io. BYRC. MENCKENIVM k) euentiam facti vocabant *die Scheinthat*: *so falls sein Herr gelten, als es seine Nachgebauer gutdünket und nach der Scheinthat und falls zu tagen zahlen ac delictum manifestum, cuius vestigia in oculos caderet, nomine einer Scheinbahnen That* designabatur. Veteri illi poëtae germanico, cuius familiaritatem cum priscis moribus patriis inprimis ostendit V. C. IO. CAR. HENR. DREYERVS l) id haud ignotum fuit, quippe canit: m)

*Hir sint vele Klaegers und schinbahre Daet
Dat alles will juw wesen quat.*

Legitur

- gg) *Similitudinis* vocabulum occurrit pro verisimilitudine in L. 7. cod. Theod. quorum adpellat. non recip.
b) *Spicilegio ecclesiastico* part. 1. fortsetzung. p. 513.
i) *art. xxxiiii.* in THEOD. GEORG. GVIL, EMINGHAEBII *memorabi-*

- libus Susatensibus, part. III. p. 149.*
k) *scriptor. rer. Germanicarum* 1010. III. p. 657.
l) in *den Nebenstunden* p. 1. sqq.
m) *Reinecke Fuchs libr. I. cap. 19. v. 20. sqq.*

Legitur non minus loquendi haec formula in veteri iure HAMBURGENSE *n*) quod venerandus praefes in lucem edidit: *Eyn deff de myth der duffte begrepen ys, ghevangen un ghebanden vor gherichte kumpt myth der schinbaren Daet* ac iure RIGENSE *o*) de ock doden vor gericht bringet, unde klaget vor Gerichte dat unrecht, so em gedan, de schall ydt klagen mit gericht, dorch de handhaffige dadt, de schynbar ys vor en vnde apenbar. Accedunt his leges Gerhardi et Nicolai, comitum HOLSATIAE de poenis homicidiorum a rurenfibus commissorum, anno c^occccxii. vulgatae et a modo excitato DREYERO *p*) in lucem emittit: *were ock dath jement dod gheschlaghen werde, edder jement ghevundet worde unde che gheme des iemende de oppe der schinbarn Daet nicht begrepen worde* ac ius SILESIACVM *q*) satis antiquum: *vmb deß scheinbar handhaffige That*. Quum in quibusdam horum effatorum duo vocabula: *scheinbar* und *handhaffig* coniunguntur ac per id haud obscure significatur, illa vnum idemque denotare; facile perspicimus, non potuisse facinus, de quo est sermo, illud esse, quod alicui saltim verosimiliter commisit, si perpendimus, solum illud delictum esse *eine handhaffige That*, in quo quisquam erat deprehensus. Eius rei locupletissimus testis est auctor iuris prouincialis SAXONICI, ECCO DE REFGAV *r*); his rebus autem ita comparatis, nec statuere possumus, iudices illos Westphalicos, de quorum crudelitate omnis fere quereretur Germania, haud adqueuisse in verisimilitudine; vel illam tantum intellexisse, quum secundum eorum leges; vel consuetudines scabinum delicti, ipsi ab altero denunciati, prius rationem haud habere vellent; quam si adfit *ein blickender Schein in handhafter That s*) iureque sententiam, a IO. PHIL. DAT- TIO *t*) editam ann. c^occccxli, ferrent: *daß man im Rechten kheimen*

A 3

Frien-

n) Hamburgisches Stadtrecht vom I. 1497. tit. O. vann pynlyken Saken art. xvii. tom. vi. der vermischten Beytraege zum deutschen Recht p. 144.

o) Rigisches Riddersrecht cap. 177. p. 131. ed. GERH. OELRICHS.

p) Sammlung vermischter Abhandlungen tom. II. p. 1011.

q) Schleßisches Landrecht lib. III. cap. 10. dist. I. in den diplomatischen Beytraegen zur Untersuchung der

Schleßischen Rechte, part. III. p. 93.

r) lib. I. art. xxxv. IO. GOTTL. HEINECCIUS, element. iuris germanici, tom. II. lib. III. tit. IX. p. 651. et IO. CAR. HENR. DREYERVS, in den Nebenstunden p. 12. seqq.

s) Leg. et consuetud. iudicii Westphal. Tremonensis, tom. I. corp. iur. Germanici HENR. CHRIST. SENCKENBERGII part. II. p. III.

t) de pace publica, lib. IIII. cap. III. p. 744.

Frienscheffen une eingher mißdat willen an sin lib und Ehre mit gewaltliche gripsen off tasten en soile, er enwende dan enst geheischet, verbot und gewunnen, als recht ist: Er enwurde dan begripsen mit handheftiger dat oder mit blychendem schyne und gichtigen Munde. Rifu fere digna sunt, quae coniiicit iurisconsultus magni nominis, CHRIST. THOMASIVS *u*), quum primum ignorare se declarat, quid sit *blychender Schein*; paullo post tamen arbitratur, intelligendum esse sub eo gladium vagina vacuum ac clamorem satis notum designari nomine *des gichtigen Mundes*. Quum hoc sine omni d. bio confessionem rei denotat: illud, vti supra iam monui, euidenciam facti significat, inprimis ex reliquiis delicti, apud reum deprehendendis; ea autem, quae modo tradidi lucem accendunt loco CAROLINAE vexatissimo, quo mentio fit *der etlichen scheinenden Werke*. *x*)

§. IV.

ETSI vero quoque nomen *verisimilitudinis*, ipsa a veritate distinguen-
dae, incognitum fuisse videatur conditoribus legum nostrarum; de re ta-
men id haud adfirmare licet; sed aliis potius verbis eius mentionem fa-
ciunt saepenumero. Quum me non fugit, summam esse legum romana-
rum adhuc in iurisprudencia criminali auctoritatem, illarum primum men-
tionem facio atque animaduerto, in iis vocabulum *suspicionis* adhiberi,
vbi de verisimilitudine delicti, a reo commissi, esset sermo eumque *eius su-
spectum* dici, quem facinus commisisse probabile est. VLPIANVS *xx*) scri-
bit claris verbis: *sed nec de suspicionibus debere aliquem damnari. D. Tra-
ianus Assiduo Saero rescripsit*, et licet plane alio sensu sumere videatur idem
vocabulum PAVLLVS *y*) in loco satis noto: *et si summam re exposita, ad
suspicionem iudicem adducam, debeam vincere*, quemadmodum ex iis adpa-
ret, quae de illo proferunt IAC. CVIACIVS *z*) ac TVSSANVS DE LA RVE *a*)
alia quoque exstant loca iuris ciuilis, ex quibus clare patet, suspicionem
delicti adesse, vbi delictum commissum esse, probabile est. Ea hoc loco
adferre,

u) *diff. de occas. concept. ac intentione
constitutionis criminal. Carolinae §.
xxviii. no. x. tom. iii. disser-
tation eius academicar. p. 465.*
x) *art. clxxviii. Mendo laborare
illas Carolinae editiones, in quibus
legimus Ebrlichen scheinenden Wer-*

ken, extra dubitationem est positum.
xx) *L. 5. D. de possis.*
y) *L. 40. D. ad L. Aquiliem.*
z) *ad Libr. iii. Pauli. ad edict.*
a) *amoenis iuris obseruation dec. II.
cap. I. tom. v. thesaur. iuris Roman.
EV. OTTONIS p. 1505.*

adferre, superfluum est; silentio tamen haud praeterire possumus legem *b*), ex qua abunde constat, Romanos omnino probe perspexisse, quid sit verisimilitudo. Continet duas epistolas diui Hadriani, quarum altera ad Claudium Quartinum, altera ad Sennium Sabinum data. Benigniore quam fortuna sunt conseruatae, VLPIANVS illas ita exhibet: *Verba Rescripti ita se habent: ad tormenta seruorum ita demum veniri oportet, quum suspectus est reus et alius argumentis ita probationi admouetur, vt sola confessio seruorum deesse videatur. Idem diuus Hadrianus Claudio Quartino rescripsit, quo rescripto illud expressit, a suspectissimo incipiendum et a quo facillime posse verum scire iudex crediderit c*). Quum cum ad finem quaestionem admittit imperator, vt veritas eruatur; nec prius illa agnosci potest; quam si probatio sit peracta et huic quoque deesse quid posse, si iudex tormenta adplicare velit, concedit; simul tamen requirit, vt ad sit summa suspicio: immo ea probatio argumentis facta, cui non nisi rei confessio deficere videatur, belle profecto fines simul indicantur, qui sunt inter veritatem verique similitudinem. Haud conor statuere, mediaetate verisimilitudinem criminis *legem adparentem* seu *paribilem* esse dictam, etsi nomen hoc ei omnino aptum esse videatur. Mentio eius fit partim in legibus NORMANNORVM; partim in constitutionibus SICVLIS *e*) et si IO. PETR. DE LYDEWIG *f*) coniecturam sequi volumus, omnino illam verisimilitudine absolui statuere possumus; sed sine dubio haud recordatus est vir summus, NORMANNOS legem adparentem opponere *legi probabili g*) istamque eorum ex sanctione consistere in duello; seu *ordalio diuino*, vt iam cum maioribus nostris loquar. Quum ea horum iudiciorum diuinorum fuit virtus, vt lites penitus ad exitum ducerent ideoque eorum ope haud solum exquireretur, quid sit verisimile; sed quid sit verum: NORMANNI mihi quidem viden-

b) L. I. §. I. D. de quaest.

c) Si coniectura HADR. BOTTEREAV in *Hadr. legislatore*, ad ann. V. C. 1000000 recte se habet, hoc anno data sunt memorata rescripta; sed quibus ex argumentis illud concludat, plane non perspicio.

d) *cod. leg. Normannicar. lib. 11. cap. 64. tom. VII. reliquiar. manuscriptorum IO. PETR. DE LYDEWIG P. 457.*

e) *libr. 11. tit. XXXI.*

f) *loc. laud.* Plura de hac lege adparente proferunt: CAR. DU FRESNE, *gloss. ad script. med. et inf. latinat. tom. IV. p. 160.* BVRG. GOTTH. STREUVIUS, *hist. iuris, cap. IX. §. 5. p. 73.* et D. P. CARTENTIER *glossario nou. tom. II. p. 1041.*

g) *Libr. 11. leg. Normann cap. 62.*

videntur vocabulo *adparens* eandem tribuere notionem, quam nostrates paullo post germanicis verbis adsignarunt: *scheinbar*, *blickenden Schein*. Missam itaque etiam legem illorum facio; ubi vero ad constitutionem CAROLINAM accedo atque leges, quae paullo ante adparuerunt quaeue fere ad verbum descriptae sunt in CAROLINA, constitutiones puto BAMBERGENSEM ac BRANDENBURGICAM, probe ibi veritatem distingui inuenimus a verisimilitudine. Quum vsque eo legum harum auctores progressi sunt, ut gradus quoque probabilitatis maxima cum cautione rationem haberent et quaeenam sunt remota quaeue proxima delictorum indicia, curate definiunt: profecto iis fines haud ignoti esse poterant inter veritatem verique similitudinem. Vocabant illam inprimis *Verdacht*, *Argwohn* et *Argwoeh-nigkeit*, cumque, quem delictum commississe, probabile erat, *verdaechtig*; vel *argwoehig*. Ea quidem distinctione, quae obrinet inter ipsam verisimilitudinem; seu suspensionem, atque argumenta; vel indicia, quibus nititur, non nunquam supersevit SCHWARZENBERGIVS, quum BAMBERGENSEM compilaret ordinationem et licet his tantum nomina conuenirent *der Anzeigen*; vel *Wahrzeichen*, iis quoque notionem ipsius verisimilitudinis haud obscure substituit, sequentibus verbis: h) *Item wo wir nachmals redlich antzeigung melden, da wollen wir allwegen redliche wahrzeichen, argwohn, und verdacht auch gemeint haben und damit uebrige Wörter abschneiden*. Eadem quoque declaratio quum repetita est in CAROLINA sanctione i), haud fallimur, si quoque ipsam ibi verisimilitudinem nomine *derer glaubwuerdigen Anzeigen k)*, *redlichen Anzeigungen l)* *redlichen und deshalb genugsamen Anzeigungen m)* designari censemus, neque miramur, ab imperatore quoque vocabula supra memorata saepius pro indicibus sumi; n) verumtamen aliis locis satis euidenter ab indicibus illa distinguitur sub iisdem verbis. Ante omnia adfirmare id possumus, de illo, cuius vsus hodie fere obsoleuit, nimirum *Argwoeh-nigkeit*, ubi vno loco o) mentio fit *der erfundenen Argwoeh-nigkeit* atque alio p) *der Worte, die nach Gelegenheit der Person und Sachen zu weither-er erfahrung der uebelthat oder Argwoenigkeit allerbest dienen moegen*; idem autem liquet quoque de duobus aliis verbis. Non sine causa in iurisru-
randi

b) art. XXVII.

i) art. XIX.

k) art. VI.

l) art. XVIII. XXVII. XXX. XXXI.

XLIII.

m) art. VI.

n) art. XXIV. XXV.

o) art. XXVIII.

p) art. XLVI.

randi formula, quo is, qui iudicis criminalis est ab actis, obstringendus, probatio ab suspitione haecque ab indicis ita distinguitur q): *Ich schwore, daß ich soll und will — — Klag und Antwort, Anzeigung, Argwohn, Verdacht, oder Beweisung, auch die Urgicht des Gefangenen und was gehandelt wird, aufschreiben*, ac duumiri, qui per versiones latinas CAROLINAE nostrae legis de iurisprudencia criminali optime meriti sunt, IVST. GOBLERVS ac GEORG. REMVS bene perspiciunt, non sine ratione in hac formula opponi *denen Anzeigen der Argwohn und Verdacht*; siue suspitionem ex indicis oriundam. Licet alioquin haud inter se conspirent; vterque tamen huius distinctionis, ab imperatore adhibitae, rationem habuit, ita, vt GOBLERVS verba haec ita latine redderet r): *ego iuro, quod debeo ac volo — — petitionem et responsonem, indicia, suspiciones, praesumptiones ac testimonia etiam confessio res captiui et quidquid agetur, fideliter adnotare*; GEORG. autem REMVS s) mentionem faciat ibidem *indiciozum, praesumptionum, suspitionum ac probationum*. Alio loco loquitur imperator de causis suspitionis, *von den Ursachen des Argwohns*, quumque illae non; nisi in indicis consistere possunt, haec iterum per id distinguitur ab ipsa verisimilitudine, vt causa efficiens ab effectu. Vbi nostra in constitutione vocabulum hoc reperitur, saepenumero ei vocula *Verdacht* iungitur atque plura exstant in illa loca, quibus mentio fit *des Argwohns und Verdachts t*); praeterea autem memoratu dignus est vsus verbi: *argwoehnig*, qui hac in lege obtinet. Quum hodie inprimis homines, qui de aliis non; nisi nefarium suspicari solent, *argwoehnige, argwoehnische* vocamus u): sumebatur vocula haec in iure ALLEMANICO pro *suspectus*, ita vt heredes, quorum ius succedendi in dubium vocaretur, *argwoehnige erben* dicantur x). Non minus id fit in iure ARGENTORATENSI sequentibus verbis y): *Sie heissent argwoehnig, die ire pferd lassent stan gesattelt, iren armbrust gereiset, und iren harnich nach ihrer Bereitschaft nit abziehen*, eandem-

q) art. v.

r) in Caroli quinti de capitalibus iudicis constitur. art. v.

s) in nemesi Karolina cap. v. p. 20.

t) art. vii. xv. sqq.

u) Io. GEORG. HALTAUSIUS, glossario Germanico, p. 71.

x) cap. xxv. tom. II. IO. SCHILTERI thesauri antiquitatum et eutonicarum p. 27.

y) libr. II. cap. 144. Addas alium locum Speculi Allemannici, cap. CCXIV. tom. II. corp. iuris Germanici SENCKENBERG II p. 264

eandemque ob causam in CAROLINA vocabulum hoc partim de personis, in quos cadit suspicio; partim de rebus, suspicionem proferentibus, adhibetur. Ita memoratu digna est inscriptio articuli cuiusdam z): *Eyn regel, wann die vorgemelten argwoehnigen theil oder Stuck samentlich oder sonderlich eyn genugsam anzeige zu peinlicher Frage machen.* Simili ratione mentio fit der argwoenigen theil oder Stück a), des argwoehnigen guts b) atque eines argwoehnigen Gefellens c) atque alibi legimus: daß die besagte person also argwoehmig sey, daß man sich der besagten missthat zu ihm versehen moege d).

§. V.

SUFFICIENT haec de verisimilitudine generatim spectata; ubi autem iam propius accedamus ad disputandi argumentum atque eruamus, quatenus ad illam respicere queat iudex in fontium animaduersione: partim ea, quae ad inuestigationem corporis delicti suscipiuntur; partim negotia considerare debemus, quae eius tangunt auctorem. Quum ea processus criminalis est indoles ac natura, vt, siue sit accusatorius; siue sit inquisitorius: siue de leui; siue de grauiori instituitur delicto, iudex partim ad ipsum crimen, quod est commissum; partim ad eos, qui illo se contaminarunt, oculos conicere debeat atque in vtroque hoc negotio quoque consistat, quicquid a iudici criminali sit expediendum: vtriusque quoque iam a me ratio est habenda idque eo maiori iure, quum non solum circa delictum; sed quoque eos, quibus illud imputatur, obtinet verisimilitudo,

§. VI.

CORPUS delicti; siue eius existentiam e) inuestigare debet iudex criminalis; neque tironi est ignotum, nullitate processum criminalem laborare, si illud omitatur. Perpexerunt hoc iam Romani. Pronocat quidem iuricon-

z) art. XXVII.

a) cit. art.

b) art. XLIII.

c) art. XLI.

d) art. XXXI.

e) de origine loquendi huius formulae coniecturam profert FRID. ES. PFENDORFIVS tom. II. obseruat. iuris vniuersi, obs. CLIV, p. 515.

Certum est, illam media demum aetate esse excogitatam quumque plures ei notiones subiicerent, quem admodum recte animaduertit IO. SAM. FRID. BOEHMERVS, meditationibus in constit. criminal. Carolinam, art. VI. §. X. p. 40. euenit, vt quoque variae illius formarum definitiones.

risconsultus Ienensis, ordinis sui quondam decus atque ornamentum, PE-
TRVS THEODORICVS f) ad plura iuris ciuilibus effata, ex quibus illud nullo
modo iure est colligendum et IO. BALTHASAR WERNHERVS g) de non-
nullis illorum h) satis eleganter docet, haud inesse iis probandi virtutem,
quam plures tribuunt, qui iure ex romano necessitatem inuestigandi cor-
pus delicti probare student. Nec IO. CHRIST. QVISTORPIO i) concedere
conor, liquere hoc ex lege quadam ANTONINI k); verumtamen VLPIANVS kk)
clare eam tradit, quum ait: *Item illud sciendum est, nisi constet aliquem esse
occisum, non haberi de familia quaestionem. Liquere igitur debet, scelere
interemtum, ut senatusconsulto locus sit.* Respicit quidem iurisconsultus
soltim ad delictum atrox, nimirum homicidium; commode tamen cum WERN-
HERO l) proferuntur eius verba ad alia delicta eaque leuiora, quumque in
sequentibus addit, se per quaestionem non solum tormenta; sed etiam
inquisitionem atque defensionem intelligere, euidenter declarat, inuestigatio-
nem corporis delicti esse in omni parte processus criminalis necessariam. Haud
aliter sentiebant nostros; antequam CAROLVS constitutionem suam promul-
garet. Quum homicidio commisso, corpus defuncti iudici offerretur; vel mi-
nimum membrum eius ac potissimum manus, quemadmodum discimus ex spe-
culo SAXONICO m), collectione illa consuetudinum iudicialiarum, sub nomine
des *Richtsteigs* n) nota, statutis ORLAMVNDANIS o), ISENACENSIBVS p),
MÜHLHVSANIS q) atque iis, quae collegerunt ERN. IO. FRID. MANZE-
LIVS r) ac IO. CAR. HENR. DREYERVS s) idque eum solum in finem fie-
ret, vt eo certior redderetur iudex de nece eoque facilius procedere posset
contra reum: immo nonnumquam loco illius eidem necati hominis vesti-

B 2 menta

f) iudicio criminali practico cap. iv.
p. 520.

g) part. iv. obs. 4.

h) L. 13. §. ult. D. ad legem Aquil.
L. 5. §. 2. D. ne quis eum, qui in
ius vocat. L. 1. §. 27. D. de quaest.
L. 24. D. de testam. mil. L. 66. §.
4. D. de furr. ac L. 6. D. de leg.
Cornel. de fall.

i) in den Grundsætzen des deutschen
peinlichen Rechts, Sect. x. cap. 111.
§. 498.

k) L. 16. C. de poenis.

kk) L. 1. §. 24. D. de senatusconsulto Silan.

l) loc. laudas.

m) libr. III. art. xc.

n) cap. 32.

o) in ven. PRAESIDIS *vermischten
Beytraegen zum deutschen Rechte*, tom.
II. p. 78.

p) in CHRIST. FRID. PAVLLINI *an-
nal. Ienac.* p. 59.

q) in BENIAM. CHRISTOPH GRASS-
HOFFII *comm. de originibus atque
antiquitat. S. R. I. liberae ciuita-
tis Mühlhusae* p. 232.

r) *iure criminali Mecklenburg* p. 12.

s) in den *Nebenstunden*, p. 88. ¹⁷¹³

menta exhiberentur t), id, quod tradidi, abunde confirmat; neque vero nobis difficile impositum est negotium, ubi, CAROLVM idem voluisse, probare studemus. Quum haud opus esse crederet, vt generatim iudicem corpus delicti eruere debere iuberet; sed id iam ipsa ex processu criminalis natura liquere persuasum haberet, claris verbis id de omnibus delictis haud constituit; neque ad quamuis processu partem inuestigationem hoc modo requirit; nihilo tamen minus duo sunt loca huius sanctionis omnino memoratu digna. Quum in vno, qui ita est formatus u): *dazu soll auch ein ieder Richter in diesen grossen Sachen vor der peinlichen Frag, so viel maeglich und nach Gestalt und Gelegenheit einer ieden Sachen geschehen kann, sich erkundigen und fleissig nachfragens haben, ob die missthat darumb er angenommen, beruchtigt und verdacht auch beschehen sey oder nit, wie hernach in dieser unser Ordnung ferner erfunden wird*, sermo solummodo est de inuestigatione corporis delicti, quae ante tormentum est necessaria: quilibet tamen videt, respicere auctorem his verbis, quae haud inueniuntur in constitutione BAMBERGENSI x) ad supra memoratum locum VLPiani, non minus saltim disputantis *de quaestione de familia habenda* y). Quemadmodum ipse hic iuriconsultus monet, ea, quae de eruendo delicti corpore ante tormenta tradit, valere quoque de inquisitione; ita quoque idem ita interpretari debemus articulum CAROLINAE. Neque vlla ratione his verbis superfluum hoc negotium declarat, ubi haud possit locum habere tortura, quumque altero loco z) hominis vulnerati; seu necati inspectionem imperat; neque distinguit, vtrum contra quemdam tam grauiam sint indicia, vt cruciatibus possit adfici; an illa deficiant, omnes iuris criminalis

z) De hoc ritu praeter KEYSERVM *prax. criminal* p. 1031. IO. GOTTL. HEINECCIUS, *elem. iur. Germanici*, tom. II, p. 668. ac IO. CAR. HENR. DREYERVS, *loc. memorato* sunt euoluendi. Quod loco corporis defuncti proferebatur, nomine *eines Leibzeichens*, vel *eines Fraischpfandes* designabatur, ac lectu digna sunt, quae traduntur in Ordinatione criminali BAMBERGENSI *art. cccxix.* ac recessu imperii de

ann. 1502. §. 43. IO. GEORG. HALTAUSIVS *glossario germanico*, p. 485. et IO. SAM. FRIDR. BOEMMERVS *elem. iur. criminalis* sect. I. cap. v. p. 69.

u) *art. vi.*

x) *art. x.* Continet quidem hic articulus ea, quae in *art. vi. Carolinae* inueniuntur; sed plura ibi sunt mutata.

y) *L. I. §. 24. D. ad SC. Silianum*

z) *art. cxlviii.*

lis interpretes in eo conspirant, quod in quolibet processu criminali corpus delicti sit attendendum. a)

§. VII.

Etsi vero extra omnem dubitationem sit positum, primum iudicis officium, ubi in crimen inquirat, inuestigatione corporis delicti absolvi satisque constet, ante omnia illam impugnari solere a causarum patronis, qui eo potissimum nomine fontibus succurrere student, quod haud rite formata sit contra illos inquisitio b); haud facile tamen veritas eius absoluta; seu mathematica erui potest. Cogitari id nonnunquam posse et, ut exemplo rem illustrem, ex vulnere, absolute lethali, humano corpori inflicto ad homicidium concludi licere, libens largior; tantum tamen adest, ut medicus quocunque tempore ita cum iudice argumentari turoque asserere possit, admissam esse necem alterius, neque defunctum sibi ipsum mortem consciuisse atque eadem ratione certam reddere liceat aliorum delictorum veritatem; ut rarissime potius illud contingat. Videmus iam id 1) ex distinctionibus, quas iuris criminalis interpretes inter delicta faciunt, ubi de corpore delicti est sermo. Quum antiquiores delicta in *delicta facti permanentis* ac *delicta facti transeuntis* diuiderent, c) in eo conueniunt, quod coniecturae de veritate corporis delicti sufficiant in delictis posterioris generis, d)

B 3

pro-

- a) PETR. THEODORICVS *iudic. criminal. practic. cap. iv. p. 520.* CHRIST. IAC. HEILIVS, *iudice et defensore in processu inquisitionis, cap. i. §. 3.* PROSPER FARINACIVS, *pro criminal. quaest. cxxxii. num. 54.* GEORG. FRID. HARPFRICHTIVS *decis. criminal. decis. lli. num. 4. p. 470.* AVG. LEXSERVVS *spec. dxxi. et dxcviii.* et FRID. ES. PVFENDORFIVS, *obseruat. iuris vniuersi, tom. ii. p. 519. quibus consilia Tubingensia, vol. ix. cons. 23. num. 87. p. 287. iungas.*
- b) perill. IO. CHRIST. KOCHIVS *in der Anleitung zu Defensionschriften, p. 57.*
- c) BENED. CARPZOVIVS, *pract. rer. criminal. part. i. quaest. xvi. num. 4. sqq.* PETR. THEODORICVS *iud. criminal. practic. cap. iv. p. 520. ac* CHRIST. IAC. HEILIVS, *in iud. et defensore, cap. i. §. 3. p. 4. sqq.*
- d) BENED. CARPZOVIVS, *part. i. quaest. xvi. num. 4.* PETR. THEODORICVS, *loc. excitato.* CHRIST. FERD. HARPFRICHTIVS, *decis. criminal. decis. ii. num. 45. p. 13. Consilia iuridica Tubingensia vol. v. cons. 79. et 86. cum aliis. Adoptantur distinctionem, quae inter delicta*

propterea quod illa sint, quorum non existat vestigium, hocque nomine sese distinguunt a delictis permanentis facti quumque ita sint comparata, veritas illorum prorsus demonstrari nequeat. Si quoque inter recentiores iurisconsultos celeberrimos existunt, quibus diuisio haec haud placuerit e); concedunt tamen, corpus delicti, prout vel vestigia reliquit; vel id haud contigit, vel ad *sensum*; vel ad *intellectum* inuestigari et si hoc euenit, indicia sufficere, vbi haud per testes; vel per propriam confessionem demonstrandum sit f). Quum ex indicii ipsa veritas haud facile erui potest et nequidem certitudo moralis; sed verisimilitudinis saltem species, satis superque ex his iam patet, multa crimina cogitanda esse, quae inulta manerent atque impunita, si iudex illos, qui ipsis sese contaminant, prius poenis promeritis adficere haud vellet, quam si perfecta corporis delicti adlata fuerit probatio. Sed II.) alio adhuc modo hac de re certiores nos reddere possumus, si ea delicta, quae *delicta* dicuntur a maioribus nostris *permanentis facti* caue, quorum corpus secundum recentiorum praecepta ad *sensum* vlt inuestigandum, paullo inuentius perpendamus et inquiramus, quatenus illorum de certitudine iudex omnino conuictum se reddere queat. Licet CHRIST. IAC. HEILIGS g) inter eos sit referendus, qui adprobarunt diuisionem delictorum in delicta permanentis facti ac transeuntis, non sine tamen causa, duplex illorum genus esse, statuit, quorum alterum *delicta* vocat *manifesta*; alterum autem *delicta occulta*, ac concedit, quod in his etiam coniecturae sufficiant ad inuestigationem auctoris delicti. Qui illam improbant, id ea potissimum ex ratione faciunt, quod vnum idemque delictum mox ad permanentia; mox ad transeuntia referendum sit, et praesertim IO. SAM. FRID. BOEHMERVS h) docte animaduertit, non facile fieri ad sensum inuestigationem

delicta facti permanentis et transeuntis iuris interpretes faciunt, quidam legistatores, vti constat ex iis, quae legitmus in der Bayerischen Malefizordnung tit. III. art. VIII. der Landgerichtsordnung des Erzherzogthums Oestreich ob der Enns, part. II. art. XVII. §. 3. p. 44. der Hessen Darmstaedtschen Criminal- und peinlichen Gerichtsordnung tit. III. §. XII. sqq. Fürstl. Hessen Cas-

selischen peinlichen Gerichtsordnung tit. IV. §. 7. sqq.

e) IO. RVD. ENGAV, element. juris criminalis, lib. II. tit. VI. §. 75. p. 345. et perill. KOCHVS, institut. iur. criminal. libr. I. cap. II. §. 23.

f) ENGAVVS et KOCHVS loc. citat.

g) loc. memorat.

h) meditat. in constit. criminal. Carolinam, art. VI. §. XII. sqq. p. 44.

tionem delicti, ubi non supponatur simul quaedam verisimilitudo. Licet itaque delicta carnis, furta, homicidia atque incendia inter delicta referantur, quorum corpus ad sensum inuestigari debeat; de omnibus tamen iis certe plures coniecturas simul supponere debemus. Ex feminae quidem 1) grauiditate; vel partu ad concubitum concludere possumus; prius tamen stupri eam arguere haud licet; quam si quoque illum extra matrimonium susceperit. Quod quum profecto est solum verisimile, quamuis puella confiteatur, se nondum fuisse in matrimonio; neque vir, cui nupsit, nominari possit, propterea quod sola rei confessione corpus delicti probari nequit, adest saltem coniectura. Adulterium 2) prius cogitari non potest; quam si quis vnus concumbentium iam matrimonium celebravit. Neque hoc saepenumero ita probari potest, vt id extra omnem dubitationem positum esse, sit statuendum quumque 3) incestus cognationis gradum supponit, quo duae concumbentes personae sunt iuratae, concubitus quidem feminae nonnunquam ad sensum potest inuestigari; minime autem hoc modo eruendum est eius cum masculo vinculum, ob quod coitus ipsis erat prohibitus, et ubi incestus consummatione matrimonii committitur, hocque haud foecundum existit, ad sensum nevtiquam inuestigatur. Si quoque 4) plura deprehendantur indicia furti violenti; non facile ex iis tuto ad rei mobilis ablationem concludere possumus, si consideramus, eam haud prius assumi; quam si certum est, rem, quae sit ablata, in loco fuisse, ex quo est ablata ac si quoque id adserit laesus hocque iurciurando confirmat, ne quidem moralis certitudo ex eo oritur; sed sola summa eius rei verisimilitudo, quemadmodum recte quoque perspicit BOEHMERVS 1). Etsi ex vulnere demonstrare possit medicus, illud causam esse mortis; non tamen omne vulnus, si quoque absolute lethale sit, ita est comparatum, vt ex eo adpareat, defunctum ipsum sibi haud illud infixisse; sed ab altero accepisse, quod tamen omnino supponendum sit, si contra tertium, tanquam homicidam, inquisitio sit instituenta. Quae quae 6) praesumptionibus nitatur iudex, ubi infanticidium commissum esse adsumat et secundum eius notionem infantem viuum esse natam eumque necatum supponit? Quum solae saltem obtinent coniecturae, licet illas adprobauerit imperator, si haud corpus infantis inuenitur atque saltim ex indiciiis partus recentis, quae in corpore feminae de-

pro-

1) *loc. memorat.*

prehenduntur, concluditur, illam vinum in lucem edidisse infantem k): non minus plures quoque locum inveniunt, vbi corpus infantis habemus eiusque legitimam inspectionem peragere possumus et solum, vinum cum fuisse vel ex corporis grauitate ac longitudine; l) vel ex eo, quod sit partus perfectus m); vel ex pulmonibus colligimus in aqua natantibus? Quoniam nostra aetate peritissimi medici docuerunt aequae ac iurisconsulti, omnino quidem in eiusmodi sectione pulmonum esse rationem habendam; necessarium tamen argumentum pro vita haud ducendum esse ex earum virtute natandi n), iure profecto statuere licet, id saltem ex ipsis colligi, quod est verisimile. Si porro 7) sermo est de parricidio eiusus speciei quadam, iudex prius gloriari haud potest, extra dubium positum esse corpus delicti, quam si quoque vinculum illud cognationis demonstratum sit, quod intercedit inter occisorem et occisum et si quoque nonnunquam certitudo illius moralis in actis sit deducta; haud tamen semper illud euenit. Nemo tandem 8) credere debet, verisimilitudinem non obtinere, vbi incendio facto, corpus delicti sit eruendum. Quum incendium in se spectatum, ex variis oriri potest causis; nec quisquam argui potest dolosi, quam si illud sit, ex proposito excitatum: ex ruinis quidem combustarum aedium videmus, illas esse conflagratas; certe tamen nullo modo colligere licet, incendium esse a quodam excitatum, immo id nec omni delectu ac

disceri-

k) C. C. C. art. xxxv et xxxvi.

AVG. LEYSERVS spec. dCXI. et BOEHMERVS med. in constitut. criminalem Carolinam art. xxxv. p. 159.

l) QVISTORPVS, in den Grundsätzen des deutschen peinlichen Rechts Sect. VI. cap. V. §. 276. p. 512.

m) vocat eum CAROLVS V. ein gliedmaessig Kindlein, art. cXXXI.

n) AVG. DE LEYSER, spec. dCXI.

med. 37. IO. SAM. FR. BOEHMERVS med. in constitut. crim. art. cXXXI. spec. 6. et IO. CHRIST.

QVISTORPVS, loc. memorat. quibus IO. ZELLERVM, diss. quod

pulmonum infantis in aqua subsidentia infanticidas non absoluat nec a tor-

tura liberet, nec respirationem foetus

in utero tollat Hal. cIolcccxxv.

LAVR. HEISTERVM, progr. ex pulmon. foetus inmat. vel submers. in aqua nullum certum infanticidii signum desumi posse, Helmst. cIolcccxxii.

MICH. ALBERTI, diss. de pulmonum subsistentium prudenti adplicatione, tom. III. iurispr. cius medicae denuo recusa: CHRIST.

LIEBEREHNIVM diss. de experiment. pulmon. natantium; vel submer-

gentium, Hal. cIolcccxxxii atque ill. IVST. CHRIST. LODERVM

progr. quo pulmonum doctissima indubium vocatur ex noua anatomica obseruat. len. cIolcccxxxviii.

iangas.

discrimine remoto obtinet, si quoque reliquias materiae inuenimus, ad ignem excitandum aptae.

S. VIII.

Ex his quum abunde pater, maxima flagitia inulta atque impunita fore, si haud reus poenam expectare posset; quam si delicti certitudo esset plene demonstrata atque leges non posse hoc praecipere, si republicae rationibus vere consulere voluerint: neque id iis in mentem venit; sed haud obscure declararunt, sufficere quoque verisimilitudinem delicti, vbi haud possit ipsa eius veritas erui. Clare hoc ex legibus Romanorum haud pater. Quum VLPIANVS o) scribit, *constare debere, quemdam esse interuentum*, vocabulo vitur, iurisconsultis admodum vitato et si quoque de notione, quam huic vocabulo recentiores subiecerunt, forsan valet, quod tradit BOEHMERVS p), vbi loquutionem *to constare* tam vagam esse tradit, *ut constare non tantum dicatur, vbi summus; verum etiam vbi intermedius vel infimus gradus verisimilitudinis adsit*: illud quoque quondam obtinuisse, statuere haud audeo. Apud veteres id mihi videtur *constare*, quod est verum q) idque forsan non minus est ratio, cui SCHWARZENBERGIVS in ordinatione Bambergensi r) necessarium esse arbitraretur, vt delictum sit manifestum. Item *so unser Antleut oder Richter yemandt in peynlichen Sachen vnberüchtig vbelthat, so kein anleger vorhanden were, von Amtswegen anzunehmen verfügen würden, die vbelthat mit offenbahr vnd der Gefangen — der beschuldigten mysthandlung in laugen stonde; in CAROLINA autem clare id articulo supra adlegato est definitum. Quum ibi sequentia legimus verba s): darzu soll auch ein ieder Richter, inn diesen grossen sachen vor der peinlichen frag, so viel muglich vnd nach gestalt vnd gelegenheit einer ieden sachen beschehen kann, sich erkündigen vnd fleissig nach-*

o) L. I. §. 24. D. ad SC. Silanian.

p) *medicaz. in constit. criminales Carolinam art. VI. §. II. p. 43.*

q) prouoco ad leges, in quibus alioquin vocabulum hoc occurrit, quas ue collegit BARNAB. BRISSONIVS

de verborum signific. libr. III. voc. *constare* p. 251. ed. HEI-

NECCII.

r) art. X.

s) art. VI.

nachfragens haben, ob die missthat, darumb er angenommen berüchtiget vnd verdacht, auch beschehen sei oder nit, wie hernach inn dieser vnser ordnung ferner erfunden wirdt, haud requirit, vt veritas delicti prorsus exploretur; sed inquirere saltem iudicem iubet, vtrum delictum sit commissum; nec ne? quantum fieri possit atque natura cuiusdam delicti id patiatum quumque sufficere hoc declarat, vbi reus tormentis sit addiciendus ideoque eo tempore, quo vel minimum summa delicti verisimilitudo necessaria est, vbi scilicet quaestio est instituenda, tacite simul significat, multo minus absolutam corporis certitudinem requiri ad generalem; vel summariam inquisitionem, captiuitatem aliosve actus grauiores. Mirum in modum CAROLVS omnia haec confirmat t), dum ea adplicat contra foeminam, infanticidii suspectam eamque ad illud confrendum cruciatibus cogendam esse statuit, si saltem ex lacte, quod eius in mammis reperitur atque aliis recentis partus indiciis, ab obstetricibus eius in inspectione reperiundis; neque minus illius colore ventrisque tumore, qui resedit, illam in lucem quidem viuum partum edidisse; sed eundem quoque necesse, coniciitur, ideoque omnino cum AVG. LEYSERO u) censemus, illos, qui mathematicam certitudinem delicti desiderant, verbis constitutionis criminalis refragari; cum illo autem hac in re omnes fere iurisconsulti recentiores, videlicet IO. BALTH. WERNHER x) FRID. ESAIAS PVENDORFVS y) IO. SAM. FRID. BOEHMERVS z) ac IO. CHRIST. QVISTORPIVS a) conspirant,

§. IX.

HANC quum sententiam amplector de inuestigatione corporis delicti: haud statuo, iudicem, vbi vestigia delicti adsunt, iisque rite inspectis, eius corporis certitudo extra omnem poni potest dubitationem, illud omittere posse; sed hac in re omnino iis, quae CAROLVS praescripsit, morem gerere debet b). Neque mihi in mentem venit, quamlibet verisimilitudinis speciem admittere de delicti corpore ac recte formant iuris criminalis interpretes cum IO. SAM. FRID. BOEHMERO c) IO. PAVLL.

KRES-

d) art. XXXV.

e) spec. DLXI. med. 4. et 5.

f) parz. IV. obs. 4. Addas dissertationem eius de cerebrina certitudine corporis delicti, Vitembergae, 1701 cccxix.

g) obseruat. iuris vniuersi, tom. II. obs. CLIV. §. I. p. 515.

h) meditat. ad consil. criminal. Carolinam, art. VI. §. XII. p. 43. seqq.

i) loc. memoras.

k) art. cxcix.

KRESSIO *d*) ac IO. CHRIST. QVISTORPIO *e*) regulam certam omnique tempore obseruandam, quod quo grauior actus est, qui contra reum suscipitur, et quo maius est damnum, quod ipsi est ex illo metuendum, eo ad maiorem verisimilitudinem corpus delicti peruenire debeat. Quaestio itaque, num corpus delicti per testes probandum sit, qui iurisiurandi vinculo haud sunt obstricti? quam in medium protulerunt DAN. IAC. HEILVS *f*) et IAC. FRID. LVDOVICI *g*), ita est comparata, vt mox affirmari queat; mox negari et si quoque nonnumquam sufficit ad inquisitionem generalem: immo ad reum in carcerem coniciendum testimonium vnius vel plurium iniuratum; nequiquam tamen id de aliis actibus maioris momenti asserere debemus. Neque minus, ea si ponderamus, quae modo tradidi, perspicimus, quid sit, quod LEYSERO *h*) in mentem venerit, quaestionem in medium proferre, num corpus delicti necessarium sit ad inquisitionem? eamque negare. Vsque eo progreditur, vt ipse CARPZOVIUM eo nomine reprehensione dignum putet, quod contrariam tueatur sententiam. Non quidem infitiandum est, CARPZOVIUM ipsum sibi repugnare videri, vbi vno loco *i*) superuacaneam corporis delicti inuestigationem declarat, si reus vltimum supplicium subire haud debet; sed fustigatio vel alia mitior poena ipsi decernenda est, quae requirit, vt ante illam ad articulos inquisitionales respondeat; duobus autem aliis *x*) sententiam, quam supra tradidi, amplectitur. Neque penitus hac in re exculpandum censeo CARPZOVIUM, etsi id persuasum habeat BOEHMERVS *l*) ob diuersas notiones, quas corporis delicti nomen sustineat; verumtamen eodem modo causam LEYSERI agere nequeo ac haud perspicere possum, quo iure rationes sententiae sint defendendae, quas ita format *m*):

alldiereil aber die Rechte das corpus delicti, oder eine ungezweifelte Gewisheit des begangenen Verbrechens nur alsdenn, wenn die peinliche Frage, L. I. §. 17. de quaestion. oder eine Lebensstrafe, rescriptum

C 2

Augu-

e) loc. laudat.

d) comment. ad constit. criminalem Carolinam art. VI.

e) in den Grundsätzen des deutschen peinlichen Rechts Sect. X. cap. II. §. 599. p. 1129. FERD. AVO. HOMMEL diss. an et quatenus certitudo corporis delicti necessaria sit, §. 4.

f) iuraice et aeternore, cap. I. §. 12.

g) Einleitung in den Criminalproces, cap. I. §. 19.

b) spec. DLVI. med. 7.

i) pract. rer. criminal. LXXXI. nr. 58. et CVIII. num. 39.

k) quaest. crim. XVI. num. 3. et CVII. num. 103.

l) loc. laudat.

m) loc. memorat.

Augusti Electoris de 1579. apud Carpzovium, in quaestione criminali. 107. nr. 169. erkannt wird, erfordern, in geringern Faellen aber sogar bey Erkennung des Staupbessens, auf die Richtigkeit solchen Corporis delicti nicht dringen. Si quoque verbis hisce vir summus nil aliud declarare voluerit, quam quod ea corporis delicti certitudo, quae supponenda sit, vbi reus ad confitendum corporis cruciatibus sit cogendus; vel morte plectendus, necessaria haud sit, vbi tormentis non adficiatur; vel poena fustigationis; aut alia poena obtineat, vel minimum mentem suam explicare cum oportuisset clarius; sed vix hanc sententiam ipsi tribuere possumus. Vti supra copiosius monstraui, lex Romana, ad quam prouocat, vt demonstrat, confitari solum oportere de delicto, vbi adhiberi debent tormenta, ipsi aperte refragatur, quum VLPPIANVS eam de integra inquisitione clare interpretatur et quo quaeaso pacto adfirmare possumus, non opus esse inuestigatione corporis delicti, vbi poena, capitali proxima, fustigatio nimirum, est decernenda? Nequidem id colligi potest ex rescripto Electoris Saxonis, cuius mentionem facit, ac licet haud ignotum sit, sub quaestione in legibus Romanorum ordinarie sola intelligenda esse tormenta, LEYSERVS id haud monere potuit contra CARPZOVIVM de effato VLPPIANI *n*), quum euidenter, se *quaestionis* vocabulum latiori in sensu sumere, declarat, et quilibet optimus verborum suorum est interpretes.

§. IX.

Etsi vero quoque omnia haec recte sese habeant; neque vlllo modo refutari queant per regulas, quas de verisimilitudine formaui; nihilo tamen minus plura sunt consuetaria ex eadem ducenda. Quum 1) satis abunde ex his constat, verisimilitudinem delicti vel minimum adesse debere, vbi secundum legum normam contra reum sit inquirendum, vel medium eruendi veritatem contra eum adhibendum; vel reus poena quadam adficiendus haecque plane deficit, vbi obtinet eius *improbabilitas*; siue magis pro falsitate, quam veritate criminis existunt rationes, cessat tunc inquisitio; neque reo poena decerni potest, siue delictum confiteatur; siue illud neget. Clare hoc praecipit CAROLVS quintus o) de eo, qui delictum confitetur, ideoque idem merito statuimus de eo, qui crimen, quod ipsi

n) leg. cit.

o) art. VI. XX. XLVI. LIII. LIV. ac LX. IO. SAM. FR. BOEHMERVS,

mediat. ad confitetur. criminales Carolinam art. cxxxii. §. 8. cum aliis.

ipsi imputatur, negat. Haud porro fallimur, ubi exiis, quae tradidi, 2) concludimus, adquiescere posse iudicem delicti in verisimilitudine, si ipsam eius veritatem eruere haud possit. Quoniam hoc sine vlla affirmamus distinctione, minime dispicimus, vtrum ratio, cur veritas ipsa haud erui possit, in natura delicti sit ponenda; an potius in causa accidenti hocque euenerit vel casu fortuito; vel culpa cuiusdam; hicque sit vel iudex; vel reus. Probe id iam perspexit BENED. CARPZOVIVS et licet ordinariam poenam ex regula ob deficiens corpus delicti non obtinere statuat, si reus confiteatur, se cadaver hominis occisi in mare; vel aquam profluentem iecisse; aut illud deuoratum esse a canibus; putat tamen simul, iudicem haud aberrare, si euidencia facti; sine delicti ex argumentis possit demonstrari. Conspirant cum ipso vna voce et mente recentiores iurisconsultorum, videlicet ALEX. ARNOLD. PAGENSTECHEVS q) AVG. LEYSERVS r) IO. CASP. HELMBVRGIVS s) IO. FRID. EISENHARTHVS t) IO. SAM. FRID. BOEHMERVS u) ac CHRIST. FRID. GEORG. MEISTERVS x) atque in eo imprimis de infanticida conueniunt, quod capite damnari possit, licet corpus infantis amplius haud existat, ubi scilicet alioquin verisimilitudo corporis delicti in dubium vocari nequaquam possit. Hoc quum ea saltem ex ratione statuitur, quod haud sit absolute necessaria ipsius delicti veritatis demonstratio: sufficit quoque eius verisimilitudo, si, homicidio facto, sectio quidem corporis institui potuerit; illa tamen a iudice vel penitus sit neglecta; vel non rite peracta. Etsi iudici fere haud sit ignoscendum, ubi corporis inspectionem omittat; nec per illam certiozem se reddere studeat de veritate delicti, propterea quod debeat secundum claram legem CAROLI inuestigare corpus delicti, quantum possit, haecque sine dubio tutissima via est, in qua peruenire possit ad id, quod intendit; neque negandum sit, illius neglectum saepissime reo esse proficuum atque liberare ipsum ab ordinaria poena; nemo tamen arbitrari debet, illud semper contingere eamque necessario requiri ad eruendum corpus talis delicti. Quum duobus in articulis Carolinae huius inspectionis mentio fit; siue

C 3

potius

p) pract. rer. criminal. quaest. xvi.
 q) de iure ventris, par. vi. p. 257.
 r) spec. dxcviii. med. 12.
 s) progr. de matre infanticidium confessa, etiamsi corpus delicti deficiat, morte mulanda. lonae cloko cclxvi.

t) in den Rechtsbaendeln par. iii. num. xvi. p. 432.
 u) loc. laudato.
 x) tom. ii. der rechtlichen Erkenntnisse resp. lxi. num. 25.

potius iudicii de causa mortis a medico ferendi: memoratu dignum est, legumlatorem in vno medicorum consilium y) requirere, vbi delictum adhuc sit dubium: *so einer geschlagen wird vnd vber etlich Zeit darnach stirbt, also, daß zweifelich waere, ob er der geklagten Streich halben gestorben waere, oder nicht.* In altero quidem praecipere videtur CAROLVS sine vlla distinctione sectionem; eo tamen modo, vt saltim se referat ad homicidia, in turba commissa, quemadmodum eleganter animaduertit perillustri Kochivs z) atque ex eo clare constat, quod in antecedenti articulo caesari sermo sit de tali caede, et sequentem his incipiat verbis: *vnd darmit in obgemeldten Faellen gebührlich Ermessung vnd Erkenntniß solcher vnterschiedlicher verwundung halb nach der Begræbnis des entlebten desto minder Mangel sey.* Haec quum ita sese habeant: merito iis cum iurisconsultis facimus, qui docent, haud semper reum mitiorem poenam expectare posse ea ex ratione, quod sectio corporis defuncti non sit suscepta, videlicet cum SAM. STRYCKIO b) aeque ac AVG. LEXERO c) et ex eo merito argumentamur, nec semper rationem habendam esse defectum sectionis, ad quos inprimis prouocare solent, qui reorum causam agunt. Sponte sua id ex iis, quae iam tradidi, sequitur, quumque si alioquin ea adest delicti verisimilitudo, quae requiritur, ipsa sectionis omisio haud noceat, multo minus id adfirmari debet, vbi quidem ea est peracta; neuiquam tamen secundum normam, lege praescriptam facta, siue hoc; siue illud sit neglectum,

y) art. CXLVII.

z) art. CXLVIII.

a) *instit. iurisprud. criminalis, libr. III, cap. VIII. §. 722. p. 523. sqq.* Argumentum, quod ex L. 17. D. ad leg. Corneliam de Sicariis ducit, eo maiorem meretur attentionem, quo certius est, eos, qui Carolinam compilarunt constitutionem mirum in modum praecipis iuris Romani inhacisse, quemadmodum inprimis docuit CHRIST. FRID. GEORGIUS MEISTERVS *diff. de iuris Romani criminalis in Germania foris auctoritate, Gotttingae, 1705 cclxvi.* Desideratur hic articulus penitus in ordinatione

BAMBERGENSI, etsi ex illa sumpta esse constat pleraque capita Carolinae constitutionis, quumque satis ex his liqueat, sectionem haud semper absolute necessariam esse, homicidio commisso, illud copiose demonstrant GEORG. CHRISTOPH. PLAZIUS, *diff. an in homicidio sectio et inspectio cadaveris necessaria sit, Lipsiae 1705 cccxxvii.* IO. BALTHASAR WERNHERVS *diff. de cerebrina certitudine corporis delicti, §. xxxv.* atque alii.

b) *usu moderno tom. IV. libr. XLVIII. tit. VIII. §. 5. p. 756. lqq.*

c) *spec. dxcviii. med. 8. vol. IX.*

ctum, vti scite animaduertit Avg. LEYSERVS d). Neque vero fallimur, si verisimilitudinem corporis delicti sufficere putemus, siue hoc; siue illud medium eruendi veritatem eligatur; neque illud ad certum restringamus poenarum genus. Neque minus hoc animaduertit Avg. LEYSERVS e); illum autem sequuti sunt Io. CASP. HEIMBYRGIUS f), Io. FRID. EISENHARTVS g) atque alii et si quoque euenire solet, vt, vbi poena reo sit decernenda, mox eius per confessionem, mox per conuictionem suppleatur simul, quod in probatione corporis delicti adhuc deficiat hocque factum non minus illud pro vero sit habendum: adquiescere tamen debet iudex, vbi praeter illam verisimile sit delictum; neque postulare potest, vt moraliter quoque sit verum, vbi de adhibendo medio, veritatem eruendi, iam est sermo.

§. XI.

SATIS disputatum arbitror de verisimilitudine corporis delicti; vbi autem progredimur ab illo ad reum, qui illius adcusatur, sedulo distinguere debemus, vtrum saltem in eum inquiretur; an potius poena, quam promeruit, ipsi sit decernenda. Etsi nec tironi in iurisprudencia criminali ignotum sit, quoduis inquirendi genus quamdam supponere verisimilitudinem et quo magis damnum metuendum sit a reo ex actu, quem iudex delictum inuestigaturus, suscipit; eo maiorem requiri verisimilitudinem, illum perpetrasse delictum, quod ipsi imputatur: tantum tamen abest, vt, antequam poena ipsa decernatur, vnicus cogitandus sit actus, qui requireret veritatem eius, quod imputetur reo; vt semper potius sufficiat eius verisimilitudo. Videmus illud iam ex fine totius processus criminalis, poenam antecedentis quumque omnia ea, quae peraguntur, eo solum suscipiuntur consilio, vt veritas delicti, cuius reus adcusatur, rite eruatur, haud potest iam supponi, vbi vnus; vel alter horum actuum obtinere debet: neque vero minus idem euidentis est ex eo, quod de iis actibus est cautum, qui in primis sunt grauiores reoque noxii. Longe quidem remoti sumus a sententia eorum, qui persuasum habent, *speciali inquisitione* haud opus esse in inuestigatione delicti, eam alioquin requirentis, vbi iam

d) *spec. DXXCVIII. med. 5.*e) *loc. memorat.*f) *progr. de vnae infanticidium con-**fessa, etiamsi corpus delicti deficiat, morte multanda p. 5.*g) *loc. laudar.*

iam omnia sunt clara; neque quidquam superesse videtur, quod maius desiderat lumen. Etsi recentioribus quibusdam legibus ea certo modo sit abrogata atque ibi magistratibus permillum, facinora sine inquisitione punire, si reipublicae interfit, ut celerrima illorum sit animaduersio *h*); omnino tamen reprehendendi sunt, ubi sine lege inquisitionem specialem negligere velint, ea ex causa, quod confessus sit iam reus delictum; vel de illo conuictus. Qui paullo intentius cum AVG. LEYSERO *i*) perpendit, quem in finem inquisitio sit introducta, mecum hac in re sine dubio consentiet; nemo tamen arbitrari debet, haud prius illam obtinere posse; quam si iam adsit confessio. Quum solum indicia quaedam desiderantur, ex quibus non; nisi verisimilitudo oritur, siue sint proxima, siue sint remota *h*): haud quidquam aliud requiritur, ubi *confrontatio* peragitur. Quoniam ad eam procedit iudex, ut eo magis exciteretur reus ad confitendam veritatem eandemque ob causam haud necessaria est, ubi iam confessus est reus, ob quod *confrontatio* sit suscipienda: vel per duos testes omni exceptione maiores de eo conuictus *l*); neque illius confessione opus est, clare constat, indicia quidem adesse debere, si actus hic sit suscipiendus; verumtamen sufficere verisimilitudinem, ex illis oriundam, illud omnino peractum esse a reo, quod ipsi impuretur. Neque vero aliud tandem requiritur, ubi *tormentis* sit subiiciendus. Concludimus illud antea omnia ex natura quaestionis, quippe quae est medium eruendi veritatem; illud autem non cogitari potest; nisi deficiat veritas. Liquet quoque idem ex eo, quod secundum leges criminales iudici cruciatibus reum ad confitendum adficere prius sit haud permillum; quam si nondum neque con-

h) breuitatis causa prouoco ad ea, quae sancita sunt in dem Herzogl. Sachsen Gotha und Altenburgischem Mandat wegen Auffuchung und Bestrafung des Diebs und Raubergesindels d. d. Friedenstein d. 4. Dec. 1754. §. 11. dem Sachsen Eisenachischen Mandat wegen Auffuchung Entdeckung auch Bestrafung des Lauer, Diebs und Raubergesindels, d. d. 14. Nov. 1754. §. 13. Fürstl. Sachsen Weimar und Eisenachisches Mandat wider alles Rottenweise ber-

umstreifende Lauer, Streicher und Raubergesindel, auch Zigeuner, d. ann. 1754. §. XV.

i) Spec. DLX. med. II.

k) KOCH, *instit. iurispr. crim. lib. III. cap. XIX. §. 851. et QVISTORPIVS loc. memorat.*

l) IAC. FRID. LVDOVICI *in der leitung in den peinl. Process cap. VII. §. 6. IO. CHRIST. QVISTORP in den Grundsatzen des peinlichen Rechts, sect. X. §. 714. p. 1360. cum aliis.*

confessus sit reus; neque conuictus et memoratu profecto est dignum diffidium, quod hac in re reperitur inter ordinationem CAROLINAM et illas, quae paullo ante ab episcopo BAMBERGENSI ac Marchione BRANDENBURGICO sunt vulgatae. Si verba, quae in his proferuntur *m*): *Item so der beklagt nach genugsamer beweifung noch nit bekennen wolt, sol er alsdamm vor der verurteylung mit peynlicher frage weyter angezogen werden, mit anzeigung, das er der misthat iberweisen sey, ob man dadurch sein bekennniß defter er auch erlangen moecht, ob er aber nicht bekennen wolt, des er doch, als obftet, genugsam bewisen were, so sollt er nichts defter weniger der beweiften misthat nach verurteilt werden,* paullo curatius consideramus, videmus, SCHWARZENBERGIVM omnino eorum adoptasse sententiam, qui condemnari posse statuunt reum, qui delictum quoque non est confessus, quum ad supplicium eum trahendum cenfer, maleficio rite probato, licet cruciatibus ad confessionem haud impelli potuerit. Praescribebat saltim, vt vna cum conuictione confessio coniungi posset, si fieri potuit, ob contumaciam rei vsum torturae; tantum tamen abfuit, vt CAROLO haec placerent; vt memor potius esset sanctionis iuris Romani *n*): neque minus recordaretur, in capitularibus iam esse cautum *o*): placuit, vt iudex criminofum discutiens, non ante sententiam proferat capitalem; quantum reus ipse confiteatur; aut per innocentes et veraces testes manifestius conuincatur. Quum satis superque ex his patet, maiores praeter conuictionem haud requisuisse confessionem, quod contra BOEHMERVM *p*) ac V. C. QVISTORPIVM *q*) est notandum; neque horum coniectura firmatur ex eo, quod nonnunquam confessioni accedere deberet conuictio per testes; immo maiores nostri ipsa tormenta ignorarent, quemadmodum animaduertunt IO. GOTTL. HEINECCIUS *r*) ac IO. LEONH. HAVSCHILDIVS *s*), in prima iuris Carolini formula, obseruante IO. PAVL. KRESSIO *t*), non sine ratione prorsus omittebatur supra recitatus articulus ordinationis BAMBERGENSIS. In secunda primum adparuit; sequenti tamen modo erat mutatus

m) arr. LXXX.

n) L. 16. C. de poenis.

o) Libr. v. capitul. cap. 308. tom. I.

p) 887. ex STEPHAN. BALVZII

q) meditar. in constit. criminalem Carol. arr. XXII. p. 119.

r) l. land. p. 1283.

s) elem. iuris Germanici tom. II. libr. III. tit. IX. §. 335. p. 680.

t) in der Gerichtsverfassung der Teutschen §. LXVI. p. 214.

u) comment. in constit. criminal. Caroli V. p. 120.

tatus: so der Beklagte nach gemessener Beweisung noch nicht bekennen wolt, soll ihm angezeigt werden, daß er der Missethat bewiesen sey; ob man dadurch sein Bekenntniß desto eher auch erlangen könnte, ob er aber democh darüber nachmals nicht bekennen wolte, des er doch als obstehet; gnugsam bewiesen wäre, soll er nichts desto weniger der beweisten Missethat nach ohne eini-ge peinliche Frage verurtheilt werden. Quum verba haec in ipsa quoque lege u) sunt retenta, clare adparet, fontem haud metuere amplius posse, crimine probato, tormentorum cruciatus, licet illud inficietur, ideoque non posse iam veritatem imputationis ei factae adesse, si illa sunt applicanda; sed ad-quefcere eum debere, si illius maxima obtinet verisimilitudo; eandem vero ob rationem indicia solum requirantur, si actus torturae locum ha-bere debet x). Wo aber, CAROLVS inquit, solcher argwoelmigen theyl oder stuck etlich bei eynder auf iemant erfunden werden, so sollen die ihnen den peinlicher Frag halber zu erkennen und zu handeln gebühret, ermessen, ob die-selben obbestimpten oder dergleichen erfunden argwoelmigen theyl oder stuck, so vil redlicher anzeigung der verdachten missethat thun moegen, als die nach-folgenden Artikel, der eyn ieder alleyn eyn redlich anzeigung macht und zu peinlicher Frag gemessam ist. Conspirant quoque hac in re iuriconsulti; neque ab his defecit IO. FRID. EISENHARTVS y), etsi casu quodam sin-gulari statuerit, haud semper ad torquendum indicia magnam producen-tia verisimilitudinem sufficere: um von einem Inquisiten mittelst der Folter ein Bekenntniß des ihm angeschuldigten Verbrechens zu erhalten, sind auch solche Anzeigungen, die einen hohen Grad der Wahrscheinlichkeit ausmachen, nicht hinreichend, wenn solche für denselben auf verschiedene weise erkluert werden.

§. XII.

LONGE aliter res sese habet, vbi ipsa iam poena reo est decernen-do atque iure romano aequae ac patrio seuere est vetitum, rationem habere in puniendo criminis, quod reum perpetrasse haud sit probatum; sed sal-tim verisimile. Quum inter Romanorum imperatores ille, cuius man-suetudinem nulla vnquam delebit obliuio, VLPIVS videlicet TRAIANVS primus, quantum scimus, fuerit, qui hac de re quidquam caueret: me-moratu profecto sunt digna, quae eius de constitutione profert VLPIANVS. Quum

u) art. LXIX.

x) art. XXVII.

y) in den Erzehlungen von besondern Rechtsfaellen tom. III. p. 596.

Quum scribit 2): *sed nec de suspicionibus debere aliquem damnari, D. Traianus Affiduo Seuero rescripsit; satius enim esse, impunitum relinqui facinus nocentis; quam innocentem damnare.* Iam non inquiram, quis *Affiduus* ille *Seuerus* fuerit, ad quem rescriptum hoc datum sit; sed animaduerto solum, *ANTONIUM AVGVSTINVM a)* eius mentionem facere. Sine dubio praefes; seu proconsul fuit; nihil tamen certi de eo adfirmare possumus, quum quidem *Statilius Seuerus*, cuius aetas in eadem incidit tempora *b)*, minime vero ille *Seuerus* amplius in iure memoratur. Ipse *VLPIANVS* testatur, rescriptum fuisse, quo haec caueret imperator; vtrum autem eius saltim argumentum tradatur ab iurisconsulto; an ipsa rescripti verba exhibeantur, certe definire haud possumus et saltem verisimile est, seruata solum esse ab *VLPIANO* ea verba, quae rationem huius rescripti continent; minime vero ea, quibus voluntatem suam declarauit. Quum id, quod constituit *TRAIANVS*, haud ad certum delictorum; vel poenarum restringeret genus, merito concludimus, secundum mentem huius imperatoris sola ex suspitione nullam condemnationem locum habuisse. Per-spexit quoque id *CONST. HARMENOPYLVS c)*, quum legem hanc adlegat et intelligit quoque eam de poenis pecuniariis acque ac iis, quae reum iustura bonae famae adficerent; vel in relegatione consistere; *IYST. autem GLAPROTHIVM d)* ex eadem lege argumentarum esse, quod ex suspitione sola leuiore decerni possent poenae, cum *IO. CHRIST. QVISTORPIO e)* statuere haud possumus. Quae de poenis delictorum generatim sanxerat *TRAIANVS*, de grauioribus repetiit *CONSTANTINVS*, in rescripto ad *Catullinum*, qui proconsulis quidem *Africae* dignitate esset ornatus, quemadmodum in codice *Iustiniano* traditur; nondum tamen ad illam esset aduectus, quum rescriptum hoc acciperet; sed *consularis* potius *Byzaccinae* fuit, obseruante *IAC. GOTHOFREDO f)*. Plura huius fragmenta in codice *Theodosiano g)* reperiuntur; inprimis autem sequens hoc

D. 2.

loco

2) L. 5. D. de poenis.

a) de nom. propriis τὸ πᾶνδεντὲ
Florentini. cap. 7. tom. 1.

b) L. 24. D. de testamento militis.

c) libr. 1. promtuar. tit. iv. §. 26.

d) in der Einleitung in saemliche sum-
marische proesse, et quidem dem
peinlichen proeß, p. 43.e) in den Grundsätzen des deutschen
peinlichen Proesses seit. X. §. 711.
not. ad p. 1332.f) not. ad L. 1. C. de poenis, tom. III.
cod. Theod. p. 316. ed. RITTERI.g) videlicet L. 1. de poenis; L. 2. de
adpellat. ac L. 1. quorum adpellat.
non recipitur.

loco memorandum est *h*): qui sententiam laturus est, temperamentum hoc teneat, ut non prius capitalem, in quempiam promat sententiam, quam in adulterii; vel homicidii; vel maleficii crimen aut sua confessione; aut certe omnium qui tormentis; vel interrogationibus fuerint dediti, in onum conspirantem concordantemque rei finem convictus sit: et sic in obiecto flagitio deprehensus, ut vix iam ipse ea, quae commiserit negare sufficiat. Requirit claris verbis alterutrum, videlicet vel confessionem; vel conuictionem quumque per id simul excludit verisimilitudinem, TRIBONIANVS eandem huius legis particulam suam in codicem transferendam curauit *i*). Tandem eandem rem haud obscure confirmant GRATIANVS, VALENTINIANVS ac THEODOSIUS *k*) vbi accusatoribus eam saltem rem deferre promittunt, quae munita sit idoneis testibus; vel instructa apertissimis documentis vel indiciis ad probationem indubitatis et luce clarioribus.

§. XIII.

Hoc quum placeret Romanis; neque aliter sentirent veteres Germani; sed idem potius praecipere, in loco capitularium *l*) supra recitato atque in iis bis *m*) repetito, haud mirum est, quid sit, quod idem inculcarent iudicibus, qui in legibus criminalibus ferendis occupati essent seculo decimo sexto. SCHWARZENBERGIVS primus fuit, qui in ordinationibus suis, nimirum BAMBERGENSI ac BRANDENBURGICA, haec praeciperet *n*): *Item es ist auch ze mercken das neymandt auff einherley antzeigung, argwahn, warzeichen, oder Verdacht endlich zu peinlicher straff sol verurteilt werden, sunder allein mag man peinlich darauf fragen, so die antzeigung als hernach funden würdet, gnugsam ist, wann sol yemand entlich*

236

h) L. 1. Cod. Theod. de poenis.

i) L. 16. C. de poenis. Loco: conspirantem concordantemque legitur in IUSTINIANO codice: conspirante concordantemque; lectio tamen codicis Theodosiani praeferenda mihi videtur. Tuerur illam Herbipolitanum aequae ac Gorhanum manuscriptum, obseruante RITERO ad L. 1. Cod. Theod. de poenis; neque mihi placent emendationes GOTHOFREDI ac SICHARDI, quorum alter conspirantium concor-

dantiumque; alter autem conspirantis concordantisque substituit.

k) L. 25. C. de probat. Solam verisimilitudinem sub indiciis indubitatis haud intelligi, contra LEYSEKVM spec. cclvii. med. 6. monstravit DAV. GEORG. STRYBEN, in den rechtlichen Bedenken, rom. II. consil. cxxxix. p. 529.

l) libr. iv. capit. cap. 308.

m) libr. vi. cap. 398. et libr. vii. cap. 170.

n) art. xxix.

zu peinlicher straf verurteilt werden, das muß aus eigen bekennen oder be-
 zeugung, wie an andern enden dieser ordnung clerlich funden würdet, ge-
 schehen und nit auf vermutung oder antzeigung. Ad verbum descriptus est
 hic articulus in CAROLINA constitutione o) quumque poena, quam legis-
 lator ob suspicionem solam decernere vetat, generatim designat nomine
 der peinlichen strafe, nullo modo statuere possumus, legem hanc solum
 intelligendam esse de poena capitali; sed merito omnem poenam, quae
 non est civilis, sub illa intelligo ideoque latius adhuc progredior; quam
 fecit IO. SAM. FRID. BOEHMERVS p). Si quoque CHRIST. FRID. GEORG.
 MEISTERI q) coniectura de origine vocabuli *peinlich* ita est comparata, vt
 omnem similitudinem veri consequi videatur; neque negandum, secundum
 eam poenas capitales; vel corporales saltem comprehendi potuisse sub hoc
 nomine; multo tamen latiore illud sustinuit notionem, ex quo tempore
 receptum est ius Romanum, ac maiores nostri ex illo didicerunt, quid sit
 poena capitalis; seu criminalis. Quum ab eo abhinc tempore *peinlich* idem
 esset ac criminalis atque civili opponeretur hocque nomine distingueretur
 in veteri illo iure, quod dicitur *der Richtsteig, die burgerlichen, peinlichen,
 und vermengeden Klagen r)*; neque minus in ordinatione camerali quaeuis
 causae criminales scriberentur in censum *der peinlichen Sachen s)*; ipsa lex
 nostra, licet illa haud solum delicta tangeret capitalia; vel maiora, voca-
 batur *die peinliche Gerichtsordnung*. In praefatione, ei praemissa, omnes
 causae criminales *peinliche Sachen* vocantur, quumque in aliis locis omne
 id, quod non est civile, vocatur *peinlich t)*, haud me falli puto, si quoque
 articulum hunc de quavis poena in processu criminali decernenda; inter-
 pretor, quamuis AVG. LEYSERO u) libens largiar, nonnumquam vsu fori
 strictiorem notionem hoc vocabulum sustinere. Quod hoc loco impera-
 tor tradidit, aliis non minus declarat. Primum inter eas sequentia verba
 referimus x): *Item so eyn missetat zum wenigsten mit zweyen oder dreyen
 glaubhaftigen guten Zeugen, die von eynem waren wissen sagen, bewiesen
 wird, darauf soll nach gestalt der verhandlung mit peinlichen rechten vohfarn
 und*

o) art. XXII.

p) mediat. in constit. crim. Carolinam,
art. XXII. §. VI.q) in der vollstaendigen Einleitung zur
peinlichen Rechtsgelohsamkeit Sect. II.
§. II. p. 27.

r) Richtsteig Landrecht, libr. I, cap. 7.

s) libr. II, tit. XXVIII, §. 5.

t) art. XII. et passim.

u) spec. DEXLVIII, med. 3.

x) art. LXVII.

und geurtheilt werden. Si consideramus totam orationis structuram, qua haec proponit imperator ac perpendimus, eum paullo anteq) regulam tradidisse, quod accusator ad probationem delicti admittendus, si cruciatibus corporis reus haud cogi possit ad confitendum; prius tamen illum condemnationem eius haud concedere velle; quam si crimen tribus; vel duobus testibus, qui testantur de veritate, sit probatum: clare profecto ac evidenter docet, verisimilitudinem haud sufficere; idem vero argumentamur ex illo loco, ad quem interpretes plerumque prouocare solent 2): *Item so der beklagt, nach gemeinsamer beweisung noch nit bekennen wolt, soll im angezeigt werden, daß er der missthat bewiesen sey, ob man dadurch sein bekannniß defter er auch erlangen kondt, aber democht darüber nachmals nit bekennen wolt, so soll er nichts desweniger der bewiesnen missthat nach on ey-nlich peinlich frage verurtheilt werden.* Condemnationem quidem rei iubet legislator, licet reus crimen inficietur; verum tamen illam, vbi hoc contingit, aliter haud imperat; quam si rite probatum sit eius maleficium, et per id simul significat, verisimilitudinem haud sufficere.

§. XIV.

Ex his quum merito colligimus, nunquam poenam obtinere posse solam ob suspicionem idque eo maiori iure affirmamus, propterea quod ea delictum supponat; sola autem suspicio non sit delictum et quacuis verisimilitudo, si quoque summa sit, a vero possit esse aliena: haud distinguo, vtrum atrox sit delictum, quod reo imputatur; an potius leue: neque interesse statuo, vtrum poena sit corporalis; an non capitalis ideoque a multis iuriconsultis discedo, qui mox hanc; mox illam poenam admittant, si solum sit verisimie, reum delictum, quod ei imputatur, commisisse. Quum primam in classem eas scribimus, qui coniecturas in criminibus tam leuib; quam atrocibus ad condemnandum sufficere arbitrantur ideoque vsque eo progredi videntur, vt hominem capite quoque plestendum censent solam ob suspicionem: plures quidem iurisperitos, qui in eam classem referendi sunt, nominare haud possumus; locum tamen inter illos obtinet AVGVSTIN. LEYSERVS a), qui singularem hanc opinionem amplecti haud dubitaret. Plures fautores illa, quantum scio, haud inuenit atque argumenta, quibus eandem corroborare studeret, satis eleganter ac

y) art. LXII.
z) art. LXIX.

a) spec. CCLVII. med. 6.

ac scite diluere studuit DAVID. GEORG. STRVBEN *b*). Quum ob ea, quae exposui, illius castra nullo modo sequi possum; haud suffragor quoque iis, qui ob suspicionem vel minimum poenam corporalem; vel libertati aut famae noxiam grauiorem, decernendam putant ac secundam classem constituunt. Licet inter eos iurisconsultos reperiamus magni nominis, TOB. VIDELICET IAC. REINHARDVM *c*), IVST. CLAPROTHIVM *d*), IO. CHRIST. QUISTORPIVM *e*) atque alios et si quoque ex his iterum alter altero latius progressus est; in eo tamen conspirare illos videamus, quod vnam vel alteram poenarum, a me memoratarum obtinere existiment, si solum sit verisimile, delictum esse perpetratum: iam IO. SAM. FRID. BOEHMERVS *f*) copiose monstrauit, sententiam illorum haud amplectendam esse et cum illo quoque facit CHRIST. FRID. GEORG. MEISTERVS *g*). Existimant quidem duo hi merittissimi iurisconsulti, tuto iudicem, si saltem adsit verisimilitudo criminis, poenam decernere posse, quae *insigne grauamen haud conciliat* et hac in re sequuntur BENEDICTVM CARPZOVIUM *h*) cum omnibus iuris doctoribus, qui eius dicta oracula esse credunt, quae instinctu diuino adflatuque funduntur. Constituunt hoc nomine tertiam classem eorum, quorum castra haud sequor; iure tamen me ab illa deflectere puto, vbi de puniendo reo est sermo, cuius delictum nullo modo est probatum; sed tantum verisimile. Leges non; nisi cum, qui vel delictum est confessus; vel de eo est conuictus, punire volunt et, si quoque salus reipublicae suadere videatur, vt criminis suspectus poena quadam extraordinaria potius coerceatur; quam ad purgandum se admittatur, non illa opus est; sed aliam princeps ingredi potest viam, quae securam reddere potest rem publicam; neque reus de iniuria ipsi illa queri debet.

§. XV.

Ersi omnia haec sponte sua fluant ex legibus, a me expositis: nemo tamen 1) arbitrari debet, me per id iudici facultatem denegare, sententiam ferendi, qua reo quidem criminis solum suspecto sententia decernitur; simul tamen ab illa absoluitur, si suspicionem remoueat iureiurando,

quod

- b*) in den *rechtlichen Bedenken*, tom. 11. *consil.* cxxxix. p. 529.
c) *de eo quod iustum est circa reum ex praesumt. conuincendum; vel condemnand.* Francof. clolcccxxxii.
d) *loc. memorat.*
e) *loc. laudat.*
f) *med. in consil. criminal. Carolin. arr.* xxii. §. 6.
g) in den *rechtlichen Erkenntnissen und Gutachten*, tom. 1. *dec.* xvi. p. 53. 199.
h) *part. 11. quaest.* cxvi. num. 51. 199.

quod vocatur, purgatorio, quoniam modo memoratam poenam prius
 haud exspectare debet; quam si iusiurandum haud praestat, et hoc si con-
 tingit, pro eo est reputandus, qui delictum est confessus. Simili ratione 2)
 principi sine dubio ius competit, hominem, qui quidem haud conuictus
 est de crimine; neque illud confitetur; sed eius solum est suspectus, a con-
 sortio civium excludendi; vel, ut eosdem a parte hac securos reddat, in
 carcerem coniciendi. Neque id ei omni tempore denego, licet cruciatus
 corporis sit perpeffus, quemadmodum peritissimi iurisperdentes docuerunt,
 propterea quod nec tironi est ignotum, haud semper carcerem ad vindi-
 ctam tendere; sed quoque solum ad securitatem; neque omne exilium poe-
 nam constituit i). Quumque tandem 3) veritas moralis non minus in
 gradu quodam probabilitatis consistit atque ex arbitrio principis depen-
 det, cuinam eius gradui vires veritatis; siue probationis tribuere velit, sine
 dubio legislator substituere potest in locum tormentorum poenam extraor-
 dinariam. Factum esse id comperimus omnibus illis in prouinciis, in qui-
 bus inhumanum visum est principibus, cruciatibus quemdam subicere, ut
 cogatur veritatem dicere, et confessionem illis extortam habere pro legiti-
 ma k); neque vero tunc deserit iudex praecepta supra tradita, si tali reo
 poenam decernit, etsi secundum ius commune delictum, ob quod punitur,
 nondum plene sit probatum; sed solum verisimile, illum maleficio hoc
 se contaminasse, propterea quod indicia, ob quae legislator puniendum
 censet reum, non solum procreant suspensionem; sed ipsam eius consti-
 tuunt probationem.

i) LEYSER *spec. DCXLI. med. 10.* k) recensentur eiusmodi leges a IVL.
 Iqq. et DAN. GEORG. STRVV in FR. MALBLANC *in der Geschichte*
den rechtl. Bedenken, tom. II. conf. der peinl. Gerichtsordn. Kayser Karls
 GXVII. pag. 466. V. cap. 9. p. 242.

PRAENOBILISSIMO AC DOCTISSIMO

CANDIDATO

S. D. P.

P R A E S E S.

BENE recordor multae ac iucundae consuetudinis, quae cum venerando TVO patre iunctus sum, quum hac in academia sanctioribus aequae ac iis litteris operam daret, quas humanitas ab aliis distinguit hisque nos ambo inprimis oblectaremur in societate latina. Neque minus in memoriam reuoco tempus, quo ante triginta annos in itinere litterario Francofurtum veni et mihi ibi copia data est, amicum hunc integerrimum salutandi visendique et ex animo laetor, rara illum frui parentum felicitate, quae multis eorum haud contingit, licet operae et summi non pepercerint in formandis educandisque liberis suis. Singulare profecto dei est beneficium, quod mercedem iam percipiat maximae illius curae, qua pro TVA salute vigilauit nilque praetermisit, quod faceret ad TE instituendum liberalique doctrina polliendum; ego vero iure mihi gratulor, quod, quum ordo iurisconsultorum castino die dignitatem doctoris tibi conferret, me voluntatis suae interpretem esse voluerit, qui spectator extitit laudabilis TVAE industriae ac cupiditatis in iure proficiendi, et testis progressionum egregiarum, quas fecisti et iam satis abunde publice probasti. Nullum profecto

E
cuius

---

ciuis probi ac diligentis per tempus, quod nostro in
musarum domicilio consumisti, in TE desiderari passus es;
sed potius omnibus, quos adiisti, doctoribus singulari TVA
follertia aequae ac morum elegantia TE commendasti; neque in
eo adquieuisti, quod haurires omnes illas disciplinas,
quae futuro iuriconsulto vel scitu sunt necessariae; vel ei
sunt ornamento eumque in finem recitationes, quibus illae
traderentur, sine vlla intermissione frequentares; sed virium
quoque iis in certaminibus faceres periculum, quibus selecti-
tiora ingenia arte disputandi meis sub auspiciis se ex-
ercent quaeue tanto maiorem merentur attentionem, quo
maior est numerus virorum natalium splendore; vel meri-
torum in rempublicam magnitudine conspicuorum, qui ex il-
lis iamiam in publicum prodierunt. Elegans profecto est
argumentum disputandi, quod ex iure sumisti criminali ac
digne es persequutus mihi que honori duco, quod comitari
mihi TE liceat in conflictum litterarium sollempnem, qui TIBI
viam parabit ad consequendos illos honores, quos iure exspe-
ctare potes; deus vero TE saluum ac incolumem ad patrios
lares reducat: omnia, quae in commodum patriae susceptu-
rus es, fauste, feliciter atque fortunate euenire iubeat
atque in TE carissimo, TVO patri multa aliquando senectutis
praebeat oblectamenta. Ienae, d. xxvii. Sept. anno post
reparatam salutem c1010cclxxxv.

AMI-

AMICISSIMO SVO
SCHERBIO
S. D.
E. G. SCHMIDIVS

IVRIVM DOCTOR.
OPPONENS

Quanta cum laetitia serenus iste dies mihi effulgeat, quo TIBI eximia diligentiae praemia, summi nimirum in iure honores, conferuntur, idque hisce litteris TIBI testificer ipse perspicias. In TE eum, semper deprehendi, quem amicitia et doctrina praestantissimum adhuc nuncupare possum. Quodsi ad amicorum vota, quae salutem TVAM spectant, aliquid addere liceat, me in eo sane primum existimes. In via, qua huc vsque incessisti, in posterum quoque vberrimos collige virtutis atque doctrinae fructus. Cuncta TIBI semper fausta prospereque eueniant. Et si dicam, quid amplius, viue vt ames, prout a me amaberis. Dabam Ienae d. XXVII. Sept. c1010 cCLXXXV.

MONSIEVR,

J'embrasse avec bien de la joie l'occasion de vous faire voir les véritables sentimens de mon coeur. C'est pour cette raison que je ne saurois me dispenser de vous féliciter de la gloire que vous allés acquérir, en publiant une dissertation, qui mérite un applaudissement général, et de vous remercier en même tems, de ce que vous avés daigné me choisir pour un de vos Opposans; j'y trouverai un avantage particulier, dont je serai redevable a vos lumières. N'allés pas prendre ceci pour une flatterie, mais soyés bien persuadé que ce que je vous dis là, sur la solennité de ce jour, est très-sincère et part du coeur. Enfin je vous prie de me conserver votre amitié et de croire que je suis et serai toujours avec beaucoup d'estime et un attachement sincère

MONSIEVR,

VOTRE TRÈSHVMBLE ET TRÈS OBEÏSSANT SERVITEVR,

I. G. C. CARL

AVOCAT DE LA COVR DE SAXE WEIMAR
ET EISENAC.

OPPOSANT.

PRAE-

à Iena
cc XXVII. Septembre
1785.

PRAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
HVIUS
DISSERTATIONIS AVCTORI
AMICO SVO AESTVMATISSIMO
IOANNI IVSTO SCHERBIO
S. D. P.
GEORGIVS LVDOVICVS SCHILLER. I. C.
MOENO - FRANCOFVRTANVS. OPPONENS.

Amicitia TVA, VIR DOCTISSIME, qua me non in patria solum, sed etiam hac in illustri musarum sede per duos fere annos, maxime vero hodie haud dedignatus es, mihi semper fuit iucundissima. In certamen eruditum a TE amice vocatus facere non possum, quin suauem in me pectoris sensum hac ipsa te excitatum, verbis declarem, TIBIQVE, qui mihi ab incunabulis in animo haecisti, adhaeres et semper haerebis, amorem erga TE gratulatione, qua es dignus, paucis ostendam. Valde laetor, me nunc quoque occasionem iamdudum exoptatam habere, TVAM exquisitissimam eruditionem propius noscendi, de qua publica iam specimina dedisti, ex quibus solida TVA iuris cognitio, TVVMQVE acutissimum ingenium ac indefessum studium satis superque eluxerunt. In eo es, vt Academiae, quae heic floret, valedicas, eas, quas TIBI studio, labore, vigiliisque comparasti, scientias, cum ciuibus vrbis patriae communicaturus. Quamuis vero institutum hocce sit optimum atque laudatu dignissimum, ipse tamen tuus abitus mihi affert dolorem, quando perpendo, quantos ea, quae TECVM mihi fuit consuetudo, fructus mihi attulerit. Recreat autem et reficit me huius diei Solemnitas, quo summa in iure dignitas TIBI, DOCTORANDE PRAENOBILISSIME, tanquam laborum corona confertur. Quanto gaudio TVI Parentes optimi et Amici perfundentur, si TE in omnibus Iurisprudentiae partibus versatissimum donum reuersum videbunt! Gratulor ergo TIBI de isto honore, mox obtinendo. Supremum, quod omnes veneramur numen, ardentissime precor, vt TE semper sospitem et inoplenem seruet. Seruet TE Parentibus TVIS honoratissimis, Patriaeque et Amicis, totique Reipublicae litterariae saluum quam diuissime praeslet. Nihil denique magis in votis habeo, quam vt me amare pergas amicitiamque istam, quae inter nos iam ab ineunte aetate floruit, vsque ad vltimum vitae halitum, conseruare velis. Vale et vale feliciter. Scribendam Ienae, d. XXVII. Septembr. 1787.

VD18.

ULB Halle
004 582 101

3

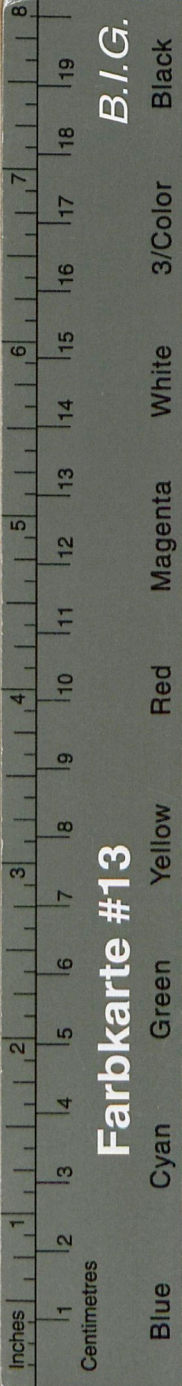

5b.

f

B.I.G.

Farbkarte #13

TATIO INAUGVRALIS

1785, 2

DE

MILITVDINE

PRIMINIS

801
8
11

QVAM

EMIAE MAGNIFICENTISSIMO

MO DVCE AC DOMINO

OMINO

O AVGVSTO

LIACI CLIVIAE MONTIVM ANGARIAE
AE LANDGRAVIO THVRINGIAE REL.

ST. IVRISCONSVLTORVM ORDINIS

RAESIDE

RIDERICO WALCHIO

VGIS VINARIENSIS ATQVE ISENACENSIS CONSILIA-

ER. DVCIS GOTHANI ATQVE ALTENBURG. CONSI-

PROF. PVBLICO ORD. CVRIAE PROVINC. DVC.

E AC SCABINOR. COLLEGII ET IVRISCONS.

ORDINIS SENIORE

DOCTORIS DIGNITATE

. SEPT. ANN. clbcccLXXXV.

RVDITORVM DISQVISIONI

SUBMITTIT

VCTOR

VSTVS SCHERBIVS

NO - FRANCOVRTENSIS.

ENAE

IS STRAVSSIANIS.